

KUTSESTANDARD

Kutsestandard kirjeldab tööd ja määratleb selle tegemiseks vajalikud kompetentsid. Kutsestandard on aluseks inimeste hindamisele kutseomistamise protsessis ning õppe- ja koolituskavade koostamisele. Kutsestandardit kasutatakse ka teabe saamise eesmärgil. Iga kutsestandardi osa juurde (iga kasti alla) võib lisada märkuste lahtri, et esitada selgitusi ja täpsustusi.

KUTSENIMETUS

Kutse määratletakse eesti kutsete süsteemis 5-tasemelises raamistikus, kus I kutsetase on madalaim ja V kõrgeim. Kõikidel kutsetel ei ole kõiki tasemeid. Kutsetasemed, -nimetus ja spetsialiseerumised on valdkondlik kokkulepe. Kutsetasemete definitsioonid on ära toodud kutsestandardi osas C.5.

Kutsetase	Kutsenimetus	Nimetus kutsetunnistusel
I		
II		
III	Hoonete energiamärgise väljastaja	Hoonete energiamärgise väljastaja III
IV		
V		
V		

A-OSA KUTSEKIRJELDUS

Kutsestandardi A-osa on kirjeldav ja informatiivne ning kasutatakse eelkõige infoallika, mitte hindamisalusena.

A.1 TÖÖVALDKONNAD JA AMETINIMETUSED

Valdkonnad, kus töötavad selle kutse esindajad (ettevõtete, asutuste või organisatsioonide liigid). Kutsega seonduvad ametinimetused.

Hoonete energiamärgise väljastajad (edaspidi energiamärgise väljastajad) töötavad üldjuhul ehitustegevuse, hoonete ja nende efektiivse energiakasutuse, käidu, nõustamisega jms seonduvates ettevõtetes.

A.2 TÖÖ EESMÄRK JA SISU LÜHIKIRJELDUS TASEMETI

Töö eesmärgist lähtuv töö sisu lühikirjeldus. Tuuakse välja peamised ja põhimõttelised erinevused kutsetasemete vahel lähtuvalt iseseisvuse, töö keerukuse ja vastutuse määrast. Konkreetseid tööülesandeid ei loetleta.

Energiamärgise väljastaja töö eesmärgiks on hoonete energiatarbimise dokumenteerimine ja energiamärgise väljastamine.

Energiamärgis on ehitusseaduse kohaselt hoone energiatarbimist kajastav dokument, mis võimaldab võrrelda seda teiste samaväärsete hoonete energiatarbimisega.

Energiamärgise väljastaja on ehitusseaduse vastutava spetsialisti mõistele vastav spetsialist, kes on võimeline iseseisvalt ja omal vastutusel koostama ja väljastama olemasolevatele hoonetele energiamärgiseid.

A.3 TÖÖ OSAD JA TEGEVUSED

Kutsetase

Töö osa on loogiline terviklik tegevuste grupp, mis tuleneb tööprotsessist, käsitledes kas üht tööprotsessi tervikuna või osa suuremast tööprotsessist. Töö osad selguvad töö analüüsil, mille käigus loetletakse ja grupeeritakse tööga seotud tegevused, mis on tulemuse saavutamiseks esmatähtsad ja edu toovad. Töö osal võib olla tööturul omaette väljund.

Töö osa kirjutatakse nr 1 järel ning neis sisalduvad tegevused järjestatakse loeteluna töö osa alla nr 1.1, 1.2 jne. Töö osad ja tegevused sõnastatakse lühidalt -mine tegevusvormis. Ühe kutsetaseme juures on töö jagatud soovitavalt 4-7 osaks. Spetsialiseerumistega seotud töö osad ja tegevused loetletakse eraldi.

Kõik töö osades sisalduvad tegevused on kutsestandardi osas B.1 lahti kirjutatud töö tegemiseks vajalike kompetentsidena, mis on ühtlasi ka hindamisalusteks.

Töö osade määratlemine annab aluse kutseõppe moodulite väljatöötamisele, Europassi kutsetunnistuse lisa täitmisele ja vajadusel kutseomistamisele osade kaupa, kus ühe töö osa hindamise tulemusena väljastatakse tunnistus, mis tõendab kompetentsust märgitud valdkonnas. Kui kõik töö osad on hinnatud, väljastatakse kutsetunnistus. Kõik spetsialiseerumisega seotud töö osad ei pruugi olla kutsetunnistuse taotlemisel kohustuslikud.

1 Energiamärgise jaoks vajalike lähteandmete ja taustinformatsiooni kogumine

1.1 Lähteandmete hankimine ehitisregistrist

1.2 Lähteandmete hankimine tellijalt ja objekti ülevaatus

1.3 Orienteerumine õigusaktides

2 Energiamärgise jaoks vajalike arvutuste tegemine ja energiatarbimist vähendavate meetmete määratlemine

2.1 Perioodi energiakulu määramine

2.2 Energia erikasutuse näitajate määramine

2.3 Energiatarbimist vähendavate meetmete määratlemine

3 Energiamärgise väljastamine

3.1 Energiamärgise vormistamine vastavalt etteantud vormile

3.2 Andmete esitamine ehitisregistrile

A.4 TÖÖVAHENDID

Peamised töös kasutatavad töövahendid, masinad, seadmed, arvutiprogrammid jne.

Energiamärgise väljastaja kasutab oma töös tavapäraselt kontoritehnikat (arvutid, kommunikatsiooniseadmed jms) ja –tarkvara.

A.5 TÖÖKESKKOND JA ERIPÄRA

Töökeskond, -eripära ja –iseloorm (*rutiinsus, sesoonsus/periodilisus, vaimset või füüsilist pingutust nõudev töö, paindlik või fikseeritud tööaeg, vahetustega töö, töötempo vaheldumine, töötamine väljas, kõrgustes, müra töökeskkonnas*).

Energiamärgise väljastaja töötab valdavalt büroos ja objektidel.

A.6 VÕIMED JA ISIKUOMADUSED

Spetsiifilised ja vältimatult vajalikud, töö eripärasest tulenevad võimed ja isikuomadused ilma milleta seda tööd teha ei saa. Võimeid ja isikuomadusi kirjeldatakse seostades neid töö spetsiifikaga. Välditakse üldlõidisi häid omadusi nagu kohusetunne, pühendumus, ausus.

1) säästvat arengut toetav mõtlemine

2) iseseisvus

4) analüüsivõime ja täpsus

5) suhtlemisoskus

6) kohanemisvõime

A.7 KUTSEALANE ETTEVALMISTUS

Enamlevinud ja optimaalne kutsealase ettevalmistuse ja täiendkoolituse viis (ettevalmistus töökohal, kursused, õpe kutseõppeasutustes või kõrgkoolides) ja soovituslik haridustase, mille raames toimub kutsealane ettevalmistus.

Soovitused, mis on eelduseks kutsealal töötamiseks ja kutseeksamile pääsemiseks.

Energiamärgise väljastajana töötamine eeldab vähemalt keskharidust. Energiamärgise väljastajaid valmistatakse ette vastavate kursuste kaudu.

B-OSA KUTSENÕUDED

Kutsestandardi B-osas esitatakse nõuded oskustele ja teadmistele. B-osa annab aluse inimeste kutseoskuste hindamisele kutseomistamisel ning õppe- ja täiendkoolituskavade koostamisele.

B.1 KOMPETENTSID

Kompetentsid on oskuste, teadmiste, võimete ja isikuomaduste kogumid, mis sisaldavad töö tegemiseks vajalikku iseseisvuse ja vastutuse määra, võimaldavad töötajal täita konkreetseid tööülesandeid ning väljenduvad tegevustena.

Tegevused kirjutatakse kompetentside kirjelduse blokki täpselt osas A.3 esitatud viisil.

Iga tegevus kirjutatakse lahti kompetentsidena. Kompetentsid esitatakse kutsetasemetega võrdluses. Kompetentsid sõnastatakse ainsuse III pöördes (mida teeb – *puhastab põrandat*) ja kirjeldatakse vaadeldavalt; kirjeldustes kajastub tegutsemise viis ja sisalduvad viited soovitud tulemusele (*töötleb puitu käsitööriistadega iseseisvalt, täpselt ja säästlikult, ennetades defektide tekkimist, arvestades ohutusnõudeid, materjali omadusi ja nõudeid valmivale tootele*).

1 Energiamärgise jaoks vajalike lähteandmete ja taustinformatsiooni kogumine

1.1 Lähteandmete hankimine ehitisregistrist

1.1.1 Oskab leida hooneregistri andmebaasist vajalikud hoonet iseloomustavad parameetrid

1.1.2 Oskab leida ehitise otstarbe koodid

1.1.3 Oskab määrata hoone kategooriat ja tüüpi ning soojus- ja energiaallika liiki

1.2 Lähteandmete hankimine tellijalt ja objekti ülevaatus

1.2.1 Oskab küsida vajalikke lähteandmeid

1.2.2 Oskab teavitada tellijat lähteandmete puudulikkusest ja selle tagajärgedest

1.2.3 Oskab objektil visuaalse ülevaatluse ülevaatusel koguda vajalikke lähteandmeid

1.3 Orienteerumine õigusaktides

1.3.1 Tunneb õigusaktide nõudeid, mis käsitlevad hoonete energiatõhusust ja vastavat märgistamist.

Antud märkuste blokkis võib lahti kirjutada ning täpsemalt selgitada kutsealaseid termineid. Blokk võib sisaldada näitlikke ja lõpetamata loetelusid, mis algavad täheühendiga nt ja lõpevad vm. Sõltuvalt valdkonnast ja töö sisust võivad selgitamist vajavad kutsealased terminid puududa.

Puidutöötlemismasinad – nt freespink, puurpink, lihvimispink, saagimispink vm.

2 Energiamärgise jaoks vajalike arvutuste tegemine ja energiatarbimist vähendavate meetmete määramine

2.1 Perioodi energiakulu määramine

2.1.1 Oskab arvutada soojusenergia kulu

2.1.2 Oskab arvutada elektrienergia kulu

2.1.3 Oskab arvutada perioodi keskmist soojusenergia kulu

2.1.4 Oskab arvutada perioodi keskmist elektrienergia kulu

2.1.5 Oskab teisendada kütuse naturaaltarbimist energiaühikuteks

2.1.6 Oskab arvutada energiatarbimist netoenergiana

2.1.7 Tunneb ja oskab kasutada arvutustes kütte kraadpäevi

2.2 Energia erikasutuse näitajate määramine

2.2.1 Oskab arvutada energia erikasutuse näitajaid
2.2.2 Oskab hinnata energia erikasutuse väärtuse adekvaatsust
2.2.3 Oskab kaudsete lihtsustatud meetoditega arvutada hoone energia erikasutust
2.3 Energiatarbimist vähendavate meetmete määramine
2.3.1 Tunneb olulisemaid energiasäästmise meetodeid
1.2.2 Oskab anda üldist hinnangut hoone energiatõhususe kohta
2.3.2 Vastavalt etteantud nimekirjale oskab valida sobivad meetmed

3 Energiamärgise väljastamine
3.1 Energiamärgise vormistamine vastavalt etteantud vormile
3.1.1 Tunneb erinevate hoonetüüpide energiämärgiste vorme
3.1.2 Tunneb ja oskab kasutada erinevate hoonetüüpide energiatarbimise skaalasid
3.1.3 Oskab täita ja vormistada energiämärgise vormi
3.2 Andmete esitamine ehitisregistrile
3.2.1 Teab, millised andmed on vaja esitada ehitisregistrile
3.2.2 Oskab edastada vajalikke energiämärgise tulemusi

B.2 MUUD NÕUDED
Võib esitada nõudeid teatud dokumentide omamisele (nt tervisetõend, juhiluba), haridustasemele või töökogemusele juhul kui need tulenevad Eesti Vabariigi seadusandlusest või rahvusvahelistest kokkulepetest.
Sõltuvalt valdkonnast, kutsetasemest ja töö sisust võivad muud nõuded puududa.
Nõuded energiämärgise väljastaja kutse taotlemise eeldustele tuginevad ehitusseaduse nõuetele.

B.3 BAASTEADMISED JA LÄBIVAD KOMPETENTSID
Olulised ning kõiki tegevusi läbivad ühised teadmised. Teadmisi kirjeldatakse võimalikult täpselt ja mõõdetavalt. Juhul, kui kompetentside kirjeldused katavad kõiki vajalikke teadmisi, võib see osa tühjaks jääda. Juhul, kui spetsialiseerumisega seotud baasteadmised erinevad kutsealastest baasteadmistest, tuleb need eraldi välja tuua sarnaselt A.3-e ja B.1-ga.
1. Tunneb hoonete energiakasutuse põhialuseid ja omab üldteadmisi hoonete energiasäästu meetmete kohta
2. Tunneb ja järgib energiämärgistaja kutseeetikat LISA 1
3. Oskab kasutada teksti- ja andmetöötlust, internetti, registrit (A01- A04, A07), LISA 2
3. Oskab eesti keelt (C1tasemel) LISA 3

C-OSA ÜLDTEAVE JA LISAD
Kutsestandardi C-osa annab teavet kutsestandardi koostamise ja kutseomistamise kohta.

C.1 TEAVE KUTSEOMISTAMISE KOHTA
Kutsetaseme hindamise aluseks on kutsestandardis kirjeldatud nõuded ja kutsetasemete hindamise eeldused on esitatud kutset omistava organi (C.2 p 12) kutseomistamise korras.
Energiämärgise väljastaja III kutsetaseme taotlemise eelduseks on kesk- või kutseharidus (k.a. keskeriharidus), vähemalt 2 a töökogemus hoonete haldamise, energiatõhususe või energiavarustuse valdkonnas, energiämärgise kutse taotlejate koolituskursuste kohustuslik läbimine ja täiendkoolitusel osalemine.
Energiämärgise väljastaja III kutsetaseme taotlemise eeldused on esitatud energiatõhususe valdkonna kutseomistamise korras.

C.2 TEAVE KUTSESTANDARDI KOHTA
1. Kutsestandardi number

kutseregistris	
2. Kutsestandardi koostajad	Teet Tark, Eesti Kütte- ja Ventilatsiooniinseneride Ühendus Sulev Soosaar, TTÜ Soojustehnika Instituut Ülo Kask, TTÜ Soojustehnika Instituut, Biokütuste Ühing Raivo Teemets, TTÜ Elektriamite ja Jõuelektronika Instituut Heiki Meos, OÜ Estkonsult, Eesti Ehitusinseneride Liit Reet Linnas, TTÜ Avatud Ülikool Arvi Poobus, TTÜ Soojustehnika Instituut, Eesti Soojustehnikainseneride Selts Mare Johandi, Kutsekoja koordinaator
3. Kutsestandardi kavandi tutvustamine	29. veebruar – 14. märts 2008
4. Kutsestandardi kinnitaja	Ehituse, Kinnisvara ja Geomaatika Kutsekoja
5. Kutsekoja otsuse number ja kuupäev	
6. Kutsestandardi kehtivusaeg	5 aastat
7. Kutsestandardi versioon	Esmatöötlus
8. Kutsekoja alavaldkond	ehitus, küte ja ventilatsioon ning elektri- ja soojusvarustus
9. Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (NACE)	Kood F 4 „Ehitus“; Kood D „Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine“
10. Ametite klassifikaator (ISCO)	3. pearühm „Keskastme juhid ja tehnikud“
11. Euroopa kvalifikatsioonide raamistik (EQF)	III kutsetase – 5
12. Kutset omistav organ	Eesti Kütte- ja Ventilatsiooniinseneride Ühendus
13. Kutsekoda	www.kutsekoda.ee
14. Viited õppekavadele eesti hariduse infosüsteemis	www.ehis.ee

C.3 KUTSENIMETUS VÕORKEELES

Kutsenimetus ja spetsialiseerumised esitatakse sarnaselt kutsestandardi aluses toodud kutsenimetus tabelile inglise ja vene keeles. Muudes keeltes esitatakse kutsenimetus vastavalt vajadusele.

INGLISE KEELES

LEVEL

TITLE

III

Person authorized to Issue the energy certificate for buildings

VENE KEELES

УРОВЕНЬ

НАЗВАНИЕ

III

Лицо выдающее энергетический сертификат здания.

C.4 KASUTATUD MATERJALID

Loetletakse kutsestandardi koostamisel kasutatud või aluseks võetud materjale või teabeallikaid. Vajadusel selgitatakse materjalide kasutamise põhjust.

C.5 KUTSETE SÜSTEEMI TERMINID JA SELETUSED

Kutsete süsteem – kutsealaste määratluste loomise ja arendamise ning kutsete omistamise terviklik süsteem, mis loob eeldused Eesti töötajate konkurentsivõime kasvuks ning kutsealase kompetentsuse

arendamiseks, hindamiseks, tunnustamiseks ja võrdlemiseks.
Kutsetegevuse valdkond – samalaadsetel tööülesannetel põhinev tegevusvaldkond, mis hõlmab mitut lähedast kutset.
Kutse – hindamisprotsessi ametlik tulemus, mis saadakse, kui kutset omistav organ otsustab, et isik omab teatud kutsetegevuse valdkonnas tööülesannete täitmiseks vajalikku kompetentsust, mille tase on määratud vastavas kutsestandardis.
Kompetentsus – edukaks kutsealaseks tegutsemiseks vajalik teadmiste, oskuste, kogemuse ja hoiakute kogum.
Kutsestandard – dokument, milles kirjeldatakse kutsetegevust, tööülesandeid, -keskkonda ning määratletakse kompetentsusnõuded.
Kompetentsid – oskuste, teadmiste, võimete ja isikuomaduste kogumid, mis sisaldavad töö tegemiseks vajalikku iseseisvuse ja vastutuse määra, võimaldavad töötajal täita konkreetseid tööülesandeid ning väljenduvad tegevustena.
Kutsetasemed – raamistik, mille alusel klassifitseeritakse kutsesisesed kompetentsusnõuded hierarhilisse süsteemi. Kutsetasemetest on I tase madalaim ja V tase kõrgeim: I tase – põhilised kutsealased faktilised teadmised ja oskused täita tööülesandeid, kasutades asjakohast teavet ja lihtsaid juhiseid ning töövahendeid. Iseseisvus ja vastutus sarnaste ja korduvate tööülesannete täitmisel kontrollitud olukordades. II tase – teadmised kutseala faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta ning kutsealased oskused täita tööülesandeid, valides põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet. Iseseisvus ja vastutus varieeruvate tööülesannete täitmisel tavapärestes olukordades, mis nõuavad oma käitumise kohandamist. III tase – süvendatud kutsealased teadmised ning laialdased kogemuslikud kutsealased oskused ja kutsealane meisterlikkus; laiaulatuslikud teoreetilised teadmised kutsetegevuse valdkonnas ning nendel põhinevad kutsealased oskused ja asjatundlikkus. Iseseisvus ja vastutus varieeruvate tööülesannete täitmisel olukordades, mis on tavaliselt ettearvatavad, kuid võivad muutuda. Enesejuhtimine, teiste töötajate juhendamine ja ressursside jagamine ning tööolukordade hindamine ja parendamine piiritletud tööülesannete osas IV tase – laiaulatuslikud ja süvendatud teadmised kutsetegevuse valdkonnas ning põhilised teadmised kutsetegevusega seonduvates valdkondades. Laiaulatuslikud kutsealased oskused ning süvendatud asjatundlikkus kutsealaga seonduvates valdkondades, oskus välja töötada innovaatilisi lahendusi. Iseseisvus ja vastutus keeruliste tööülesannete täitmisel olukordades, mis võivad ettearvatult muutuda. Enesejuhtimine, teiste töötajate juhendamine ja kontroll, ressursside juhtimine, hinnangu andmine teiste ja enda tegevusele ning kutseala arendamine. V tase – kõrgeimal tasemel teadmised kutsetegevuse valdkonnas, valdkondadevaheliste seoste ja mõju mõistmine ning kõrgeimal tasemel kutsealased oskused; kaasaarvatud süntees ja hindamine, et luua uusi teadmisi ja protseduure ning valdkondadevahelisi seoseid. Iseseisvus, vastutus ja loovus komplekssete tööülesannete täitmisel olukordades, mis nõuavad uut strateegilist lähenemist. Ressursside ning integreeritud tegevuste ja protsesside juhtimine ja arendamine, strateegiline planeerimine ja tegevusele hinnangu andmine, uute visioonide loomine
Kutsed ei eelda kirjeldamist ja kutseomistamist kõigil tasemetel. Kutsetasemete vajalikkuse otsustab vastav kutsenõukogu. Iga konkreetse taseme nõuded, sealhulgas vajadusel ka sobiv haridustase, määratakse kindlaks kutsestandardis.
Kutseomistamine – protsess, mille käigus hinnatakse kutset taotleva isiku kutsealase kompetentsuse vastavust kutsestandardis toodud nõuetele ja väljastatakse kutsetunnistus.
Kutsetunnistus – kutset tõendav dokument, mis tõendab isiku kutsealase kompetentsuse vastavust kutsestandardis kehtestatud nõuetele.
Kutsenõukogu – Kutsekoja juurde moodustatud tööturu osapoolte esindajatest koosnev laiapõhjaline koostööorgan, mille tegevuse eesmärk on vastavas kutsetegevuse valdkonnas kutsete süsteemi arendamine ja rakendamine.
Kutset Omistav Organ – juriidiline isik või riigi- või valitsusasutus, kellele on antud õigus kutseid omistada.
Kutsekomisjon – kutseomistamise kvaliteedi ja erapooletuse tagamiseks Kutset Omistava Organi juurde moodustatud komisjon, kuhu kuuluvad vastava kutseala tunnustatud spetsialistid, tööandjad ja koolitajad.

Kutsereregister – riiklik register, mis sisaldab teavet kutsenõukogude, kutsestandardite, kutset omistavate organite ning kehtivate kutsetunnistuste kohta.

C.6 LISAD

Lisad pealkirjastatakse ning esitatakse kutsestandardis neile viitamise järjekorras. Lisadena võib esitada näiteks arvutikasutaja oskustunnistuse moodulite kirjeldused, Europassi Keelepassi enesehindamiskaala, kutsealased mõisted, töövahendite loetelud, selgitused jm.

Lisa 1

Energiamärgise väljastaja kutse-eesitika (käitumiskoodeks)

1. Käesolev koodeks esitab nõuded energiamärgise väljastaja kutset omavale isikule eesmärgiga tagada kutsealase tegevuse eetilisus. Koodeksi järgimine on kohustuslik kõigile kutset omavatele ja soovituslik teistele samal alal tegutsevatele spetsialistidele.
2. Energiamärgise väljastaja on erialases tegevuses kohustatud arvestama teaduse ja tehnika mõju inimkonnale ja looduskeskkonnale ega tohi tööülesannete täitmisel unustada vastutust ühiskonna ees.
3. Energiamärgise väljastaja töötab ja suhtleb vastavalt Euroopa maade käitumisharjumistele ja pöörab erilist tähelepanu endaga koos töötavate inimeste kutsealaste õiguste ning väärkuse austamisele.
4. Energiamärgise väljastaja kohustub oma tegevuses juhinduma järgmistest eetilistest tõekspidamistest.

I Isiklik eetika

1. Energiamärgise väljastaja hoiab oma erialased oskused tasemel, mis võimaldab tal oma erialal osutada kõrgel tasemel tööalaseid teenuseid. Ta austab oma töökohamaa ja rahvusvahelisi seadusi.
2. Tema professionaalsed omadused ja ausus peavad tagama erapooletu suhtumise tööalastesse analüüsidesse, hinnangutesse ja otsustustesse.
3. Ta peab kinni kõigist lubadustest ja teabe mittelevitamise kokkulepetest, millega ta on vabatahtlikult nõustunud.
4. Ta peab olema pühendunud oma tööle.
5. Ta kasutab ainult tiitleid ja nimetusi, millelele tal on õigus.

II Tööalane eetika

1. Energiamärgise väljastaja võib tööülesandeid vastu võtta ainult oma kompetentsi ulatuses.
2. Ta on kohustatud tagama endale võetud tööülesannete täitmise.
3. Ta peab tegema kõik inimlikult võimaliku tööülesannete täitmist segavate tegurite kõrvaldamiseks, kindlustades samal ajal tööga seotud isikute, vara ja keskkonna ohutuse.
4. Ta peab võtma töö eest tasu ranges vastavuses tema poolt osutatud teenuste hulga ja kvaliteedile ning teenustega seotud vastutusele. Ta ei tohi võtta vastu mingeid ebaseaduslikke tasusid.
5. Ta peab vältima oma töös huvide konflikti.

III Ühiskondlik vastutus

1. Energiamärgise väljastaja austab oma kaastöötajaid, nende isiklike õigusi ning arvestab oma töös nende nõudmisi ja püüdlusi tingimusel, et need on kooskõlas seaduse ja tööetikaga.
2. Ta jälgib looduse, keskkonna ja inimeste ohutust ning tervist ja töötab inimkonna kasu ja jõukuse ning keskkonda säästva arengu nimel.
3. Ta suhtub austusega oma töökohamaa traditsioonidesse.

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Lisa 2

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara
5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaarioskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaarioskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

Lisa 2

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaarskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaarskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaarskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Lisa 3

	A1	A2	B1	B2	C1	C2	
MÕISTMINE	Saan aru tuttavatest sõnadest ja fraasidest, mis puudutavad mind, minu perekonda ja minu vahetut ümbrust, kui inimesed räägivad aeglaselt ja selgelt.	Saan aru fraasidest ja sageli kasutatavatest sõnadest, mis on vahetult seotud mulle oluliste valdkondadega (näiteks info minu ja mu perekonna kohta, sisseostude tegemine, kodukoht, töö). Saan aru lühi-keste, lihtsate ja selgelt väljahäälaldatud ütluste põhisisust.	Saan aru põhilisest infost selges tavakõnes tuttavatel teemal: töö, kool, vaba aeg jne. Saan aru aeglaselt ja selgelt edastatud raadio- või telesaadete põhisisust, kui need käsitlevad päevateemasid või mulle huvitavaid teemasid.	Saan aru pikematest kõnedest ja ettekannetest ning tuttava teema puhul isegi nende keerukamatest nüanssidest. Saan aru enamiku teleuudiste, publitsistikasaadete ja filmide sisust.	Saan aru pikemast tekstist isegi siis, kui see pole selgelt liigendatud ja seosed on esitatud kas kaudselt või vihjamisi. Saan suurema vaevata aru tele-programmidest ja filmidest.	Saan vaevata aru igasugusest kõnest, olenemata sellest, kus seda esitatakse. Saan aru ka kiirkõnest, kui mulle antakse pisut aega hääldusviisiga harjumiseks.	KUULAMINE
	Saan aru tuttavatest nimedest, sõnadest ja väga lihtsatest lausetest näiteks siltidel, plakatitel või kataloogides.	Saan aru väga lühikestest lihtsatest tekstidest. Oskan leida eeldatavat spetsiifilist informatsiooni lihtsatest igapäevatekstidest (näiteks reklaamid, tööpakkumised, prospektid, menüüd, sõiduplaanid), samuti saan aru lühikestest lihtsatest isiklikest kirjadest.	Saan aru tekstidest, mis koosnevad sagedamini esinevatest või minu tööga seotud sõnadest. Saan aru sündmuste, mõtete ja soovide kirjeldusest isiklikes kirjades.	Saan aru aktuaalsetel teemadel kirjutatud artiklitest, kus autorid väljendavad mingeid kindlaid seisukohti või vaatenurki. Saan aru tänapäevasest proosast.	Saan aru pikadest ja keerulistest tekstidest, nii olustikulistest kui ka kirjanduslikest, tajudes nende stiililist eripära. Saan aru erialastest artiklitest ja pikematest tehnilistest juhenditest isegi siis, kui need vahetult ei puuduta minu eriala.	Saan vaevata aru kõigist kirjalku teksti liikidest, sealhulgas abstraktsetest, struktuurilt ja/või keeleli- selt keerulistest tekstidest, näiteks käsiraamatutest, erialastest artiklitest ja ilukirjandusest.	LUGEMINE
RÄÄKIMINE	Oskan lihtsal viisil suhelda tingimisel, et vestluspartner aeglaselt räägib, vajadusel öeldut kordab või ümber sõnastab ning mind vestlemisel aitab. Oskan küsida lihtsaid küsimusi ja neile vastata.	Saan hakkama igapäevastes suhtlusolukordades, mis nõuavad otsest ja lihtsat infovahetust tuttavatel teemadel. Oskan kaasa rääkida, ehkki ma ei oska veel ise vestlust juhtida.	Saan enamasti keelega hakkama maal, kus see on kasutusel. Oskan ettevalmistusega vestelda tuttavatel, huvitaval või olulisel teemal: pere, hovid, töö, reisimine ja päevasündmused.	Oskan vestelda piisavalt spontaanselt ja ladusalt, nii et suhtlemine keelt emakeelena kõnelevate inimestega on täiesti võimalik. Saan aktiivselt osaleda aruteludes tuttavatel teemal, oskan oma seisukohti väljendada ja põhjendada.	Oskan end mõistetavaks teha ladusalt ja spontaan-selt, väljendeid eriti otsi-mata. Oskan kasutada keelt paindlikult ja tulemuslikult nii ühiskondlikel kui ka tööalastel eesmärkidel. Oskan avaldada mõtteid ja arvamusi ning vestluses teemat arendada.	Saan vaevata osaleda igas vestluses ja diskussioonis ning oskan idioome ja kõnekeelseid väljendeid. Oskan täpselt edasi anda tähendusvarjundeid. Vajadusel oskan lausungi ümber sõnastada, nii et vestluses osalejad seda vaevalt märkavad.	SUULINE SUHTLUS
	Oskan kasutada lihtsaid fraase ja lauseid kirjeldamaks kohta, kus elan, ja inimesi, keda tunnen.	Oskan kasutada mitmeid fraase ja lauseid, et kirjeldada oma perekonda ja teisi inimesi, elutingimusi, hariduslikku tagapõhja, praegust või eelmist tööd.	Oskan lihtsate seostatud lausetega kirjeldada kogemusi, sündmusi, unistusi ja kavatsusi. Oskan lühidalt põhjendada ning selgitada oma seisukohti ja plaane. Oskan edasi anda jutu, raamatu ja filmi sisu ning kirjeldada oma muljeid.	Oskan selgelt ja üksik-asjalikult käsitleda ainet laias teemaderingis, mis puudutab minu huvialasid. Oskan selgitada oma seisukohti aktuaalsetel teemadel, tuues välja erinevate arvamuste poolt- ja vastuargumendid.	Oskan keerulisi teemasid täpselt ja üksikasjalikult kirjeldada, välja tuua alateemad ja olulisemad punktid ning teha kokkuvõtet.	Oskan esitada selge ja ladusa, kontekstile vastavas stiilis kirjelduse või põhjenduse, millel on loogiline ülesehitus, mis aitab kuulajal märgata ja meelde jätta kõige olulisemat.	SUULINE
KIRJUTAMINE	Oskan kirjutada lühikest ja lihtsat teadet (näiteks postkaarti puhkuse-tervitustega) ning täita formulare (näiteks hotelli registreerimislehte, kus küsitakse isikuandmeid: nime, aadressi, rahvust/kodakondsust).	Oskan teha märkmeid ja koostada väga lihtsat isiklikku kirja, näiteks kellegi tänamiseks.	Oskan koostada lihtsat seostatud teksti tuttavatel või mulle huvi pakkuvatel teemal. Oskan kirjutada isiklikku kirja, milles kirjeldan oma kogemusi ja muljeid.	Oskan kirjutada selgeid ja detailseid tekste mulle huvi pakkuvates teemaderingis. Oskan kirjutada esseed, aruannet või referaati, edastamaks infot ning kommenteerides ja põhjendades oma seisukohti. Oskan kirjutada kirju, milles tõstan esile kogemuste ja sündmuste mulle olulisi aspekte.	Oskan ennast väljendada selges, hästi liigendatud tekstis, avaldades oma arvamust vajaliku põhjalikkusega. Oskan kirjutada kirja, esseed või aruannet keerukal teemal ja esile tõsta olulisemat. Oskan lugejast lähtuvalt kohandada oma stiili.	Oskan kirjutada ladusalt ja selgelt vajalikus stiilis. Oskan koostada keerulisi kirju, aruandeid või artikleid, esitada ainet loogiliselt liigendatuna nii, et lugeja suudab eristada olulist. Oskan koostada erialaseid ja ilukirjandus-likke sisukokkuvõtteid, annotatsioone ning retsensioone.	KIRJUTAMINE

Tabel. Euroopa Nõukogu keeleoskustasemete süsteem: enesehindamise skaala